

Δερματικές εκδηλώσεις ρευματικών παθήσεων

Κωνσταντίνος Χ. Θεοδωρόπουλος
Δερματολόγος - Αφροδισιολόγος
Επιμελητής Α΄

Β΄ Κλινική Αφροδίσιων & Δερματικών Νόσων

Π. Γ.Ν. «ΑΤΤΙΚΟΝ»

ΕΡΥΘΗΜΑΤΩΔΗΣ ΛΥΚΟΣ

Ερυθηματώδης λύκος

ΔΕΡΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

- ▷ αντικατοπτρίζουν τους παθογενετικούς μηχανισμούς της πάθησης
- ▷ είναι ποικίλες και η σημασία τους συνδέεται στενά με την πρόγνωση, τη διάγνωση και τη θεραπευτική προσέγγιση της νόσου
- ▷ ταξινομούνται σε 2 κύριες κατηγορίες:
 - 1 ειδικές δερματικές βλάβες ΕΛ
 - 2 μη ειδικές δερματικές βλάβες ΕΛ

Table 1. Classification of cutaneous manifestations of lupus erythematosus (LE)

I. LE-specific skin lesions (cutaneous LE)
A. Acute cutaneous LE (ACLE)
a. Localised ACLE
b. Generalised ACLE
B. Subacute cutaneous LE (SCLE)
C. Chronic cutaneous LE
a. Discoid LE (DLE)
i. Localised DLE
ii. Generalised DLE
b. LE panniculitis
c. Chilblain LE
D. Intermittent cutaneous LE
a. Tumid LE
E. Neonatal LE (NLE)
II. LE-non-specific skin lesions
A. Vascular diseases
a. Inflammatory vasculitis
b. Thrombotic vasculopathy (antiphospholipid syndrome)
c. Livedo reticularis
d. Raynaud phenomenon
B. Neutrophilic and urticarial dermatoses
a. Bullous LE (BLE)
b. Neutrophilic urticarial dermatosis (NUD)/non-bullous neutrophilic LE
c. Amicrobial pustulosis of skin folds (APF)
C. Non-scarring alopecia
D. Papulonodular mucinosis

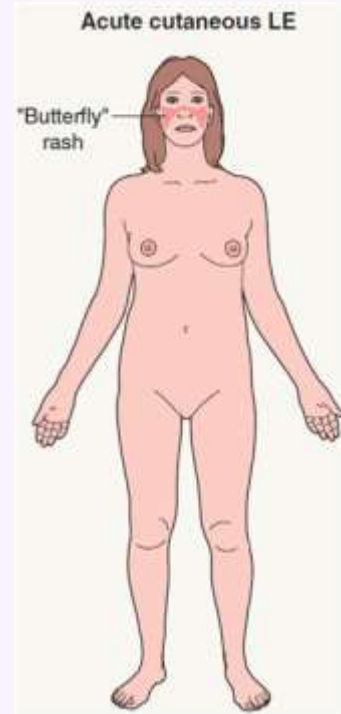
ΟΞΥΣ ΔΕΡΜΑΤΙΚΟΣ ΕΡΥΘΗΜΑΤΩΔΗΣ ΛΥΚΟΣ (ΟΔΕΛ)

ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

▷ παρουσιάζεται με 2 μορφές:

1 εντοπισμένη μορφή

- τυπική εκδήλωση: εξάνθημα δίκην πεταλούδας με ερύθημα παρειών, ράχης ρινός (επίπεδες ή επηρμένες, ερυθματώδεις λεπιδώδεις κηλίδες και βλατίδες με σαφή όρια ή/και με οίδημα προσώπου) χωρίς προσβολή των ρινοχειλικών πτυχών
 - επιδείνωση κατά την έκθεση στην υπεριώδη ακτινοβολία
- ▷ οι βλάβες έχουν παροδικό χαρακτήρα (διαρκούν ώρες, ημέρες ή και εβδομάδες) και υποχωρούν χωρίς δημιουργία ουλών ή δυσχρωμιών
- ▷ μπορεί να συνυπάρχουν ελκωτικές βλάβες στον στοματικό βλεννογόνο

ΟΞΥΣ ΔΕΡΜΑΤΙΚΟΣ ΕΡΥΘΗΜΑΤΩΔΗΣ ΛΥΚΟΣ (ΟΔΕΛ)

1 εντοπισμένη μορφή

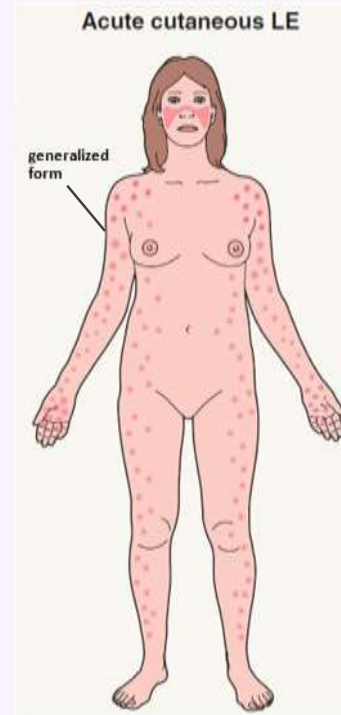
εξάνθημα παρειών δίκην πεταλούδας: το ερύθημα μπορεί να είναι ποικίλης μορφής με οίδημα ή απολέπιση

ΟΞΥΣ ΔΕΡΜΑΤΙΚΟΣ ΕΡΥΘΗΜΑΤΩΔΗΣ ΛΥΚΟΣ (ΟΔΕΛ)

ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

2 γενικευμένη μορφή

- φωτοευαίσθητο ερυθηματοβλατιδώδες εξάνθημα με λεπτή απολέπιση στις εκτατικές επιφάνειες των άκρων (χαρακτηριστικά χωρίς προσβολή των μετακαρπιοφαλαγγικών και φαλαγγοφαλαγγικών αρθρώσεων), αγκώνες, γόνατα
- μπορεί να συνυπάρχουν:
 - ερυθηματοβλατιδώδες εξάνθημα προσώπου
 - λέπτυνση των τριχών της κεφαλής (lupus hair, wooly hair)
 - εξελκώσεις στοματικού και ρινικού βλεννογόνου

ΟΞΥΣ ΔΕΡΜΑΤΙΚΟΣ ΕΡΥΘΗΜΑΤΩΔΗΣ ΛΥΚΟΣ (ΟΔΕΛ)

2 γενικευμένη μορφή

Βλάβες ΟΔΕΛ στο άνω άκρο

Λέπτυνση τριχών κεφαλής (lupus hair, wooly hair)

Βλάβες ΟΔΕΛ άκρων χειρών χωρίς προσβολή των μετακαρπιοφαλαγγικών και των φαλαγγοφαλαγγικών αρθρώσεων

Διαβρωτικές βλάβες στην υπερώα

ΟΞΥΣ ΔΕΡΜΑΤΙΚΟΣ ΕΡΥΘΗΜΑΤΩΔΗΣ ΛΥΚΟΣ (ΟΔΕΛ)

ΟΔΕΛ τύπου Τοξικής Επιδερμικής Νεκρόλυσης (TEN) - *hyper-acute LE*

- σπάνια αλλά εξαιρετικά απειλητική, για τη ζωή, μορφή ΕΛ
- αρχικά εμφανίζεται με πομφόλυγες και σταδιακά εξελίσσεται σε εκτεταμένη νέκρωση και αποκόλληση της επιδερμίδας
- ▶ διαφοροποιείται από την TEN καθώς:
 - συνήθως υπάρχει ιστορικό πρόσφατης διάγνωσης ή έξαρσης ΣΕΛ
 - δεν αναφέρεται πρόσφατη λοίμωξη ή λήψη νέων φαρμάκων
 - παρουσία βλαβών σε φωτοεκτεθειμένες περιοχές
 - απουσία ή ελάχιστη συμμετοχή των βλεννογόνων
 - καλύτερη κλινική εξέλιξη συγκριτικά με την TEN
 - βιοψία δέρματος: εναπόθεση βλεννίνης

ΟΞΥΣ ΔΕΡΜΑΤΙΚΟΣ ΕΡΥΘΗΜΑΤΩΔΗΣ ΛΥΚΟΣ (ΟΔΕΛ)

ΟΔΕΛ τύπου Τοξικής Επιδερμικής Νεκρόλυσης (TEN)

ΥΠΟΞΥΣ ΔΕΡΜΑΤΙΚΟΣ ΕΡΥΘΗΜΑΤΩΔΗΣ ΛΥΚΟΣ (ΥΔΕΛ)

ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

▷ παρουσιάζεται με 2 παραλλαγές:

- 1 **δακτυλιοειδής**: ερυθηματο-λεπιδώδεις δακτυλιοειδείς πλάκες με κεντρική κάθαρση και πολυκυκλικό πρότυπο
- 2 **ψωριασιόμορφη**: βλατιδο-λεπιδώδεις ψωριασιόμορφες ή εκζεματικού τύπου αλλοιώσεις

▷ οι βλάβες εμφανίζονται με συμμετρική κατανομή στις ηλιοεκτεθειμένες περιοχές: προσώπου (πλάγιες περιοχές), τραχήλου, κορμού και εκτατικών περιοχών των άνω άκρων

▶ δεν προσβάλλονται: το κέντρο του προσώπου, το τριχωτό της κεφαλής

▶ οι βλάβες υποχωρούν χωρίς να καταλείπουν ουλές

ΥΠΟΞΥΣ ΔΕΡΜΑΤΙΚΟΣ ΕΡΥΘΗΜΑΤΩΔΗΣ ΛΥΚΟΣ (ΥΔΕΛ)

Δακτυλιοειδής παραλλαγή ΥΔΕΛ

Βλατιδο-λεπιδώδης/ψωριασιόμορφη παραλλαγή ΥΔΕΛ

ΧΡΟΝΙΟΣ ΔΕΡΜΑΤΙΚΟΣ ΕΡΥΘΗΜΑΤΩΔΗΣ ΛΥΚΟΣ (ΧΔΕΛ)

1 ΧΡΟΝΙΟΣ ΔΙΣΚΟΕΙΔΗΣ ΕΛ

ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

- ▶ η πιο συχνή μορφή ΕΛ
- ▶ χαρακτηρίζεται από ερυθματολεπιδώδεις πλάκες ποικίλου μεγέθους με σαφή όρια, οι οποίες επουλώνονται καταλείποντας ατροφία, ουλές και δυσχρωμία
- ▶ συχνότερα εντοπίζονται σε: πρόσωπο, τριχωτό της κεφαλής, τράχηλο, ώτα (εντοπισμένη μορφή 80%)
- ▶ στη διάχυτη μορφή (20%), οι βλάβες εντοπίζονται και σε άλλες περιοχές του σώματος (συνήθως στα άνω άκρα)

ΧΡΟΝΙΟΣ ΔΕΡΜΑΤΙΚΟΣ ΕΡΥΘΗΜΑΤΩΔΗΣ ΛΥΚΟΣ (ΧΔΕΛ)

2 ΕΝ ΤΩ ΒΑΘΕΙ/ΥΠΟΔΕΡΜΑΤΙΚΟΣ ΕΛ

ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

- ▶ σπάνια μορφή ΧΔΕΛ
- ▶ εκδηλώνεται με ποικίλου μεγέθους επώδυνα υποδόρια οζίδια/πλάκες σε: πρόσωπο, τριχωτό κεφαλής, άνω κορμό, γλουτούς και εγγύς άκρα που εξελίσσονται σε λιποατροφία με υπέρχρωση ή αλλοιώσεις τύπου ΔΕΛ
- ▶ τείνει να έχει χρόνια πορεία με υποτροπές
- ▶ 3-5% εμφανίζεται σε ασθενείς με ΔΕΛ και σπάνια με ΣΕΛ
- ▶ καταλείπει μόνιμες, βαθιές ατροφικές ουλές

ΧΡΟΝΙΟΣ ΔΕΡΜΑΤΙΚΟΣ ΕΡΥΘΗΜΑΤΩΔΗΣ ΛΥΚΟΣ (ΧΔΕΛ)

3 ΔΙΑΛΕΙΠΩΝ ΔΕΡΜΑΤΙΚΟΣ ΕΛ (ΕΠΗΡΜΕΝΟΣ ΕΛ)

ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

- ▶ μονήρεις ή πολλαπλές, οίδηματώδεις ερυθηματώδεις πλάκες σε πολυκυκλικό σχήμα χωρίς απολέπιση ή θυλακικά βύσματα, με επηρμένο περιφερικά όχθο και επίπεδη κεντρική περιοχή με κάθαρση
- ▶ παρουσιάζει υψηλή φωτοευαισθησία
- ▶ οι βλάβες προσομοιάζουν με τη νόσο Jessner
- ▶ παρά τις πολλές εξάρσεις έχει καλοήθη πορεία και σπάνια σχετίζεται με ΣΕΛ
- ▶ οι βλάβες δεν καταλείπουν ουλές ή ατροφία
- ▶ ανταποκρίνεται εξαιρετικά στα ανθελονοσιακά

ΧΡΟΝΙΟΣ ΔΕΡΜΑΤΙΚΟΣ ΕΡΥΘΗΜΑΤΩΔΗΣ ΛΥΚΟΣ (ΧΔΕΛ)

4 ΧΕΙΜΕΤΛΟΕΙΔΗΣ ΕΛ

ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

- ▶ επώδυνες ερυθηματώδεις/ιώδεις πλάκες ή οζίδια με ελαφρά υπερκεράτωση σε: δάκτυλα, μύτη, αγκώνες, γόνατα (προσομοιάζουν με χείμετλα)
- ▶ μπορεί να εξελίσσονται σε διαβρώσεις ή ελκώσεις
- ▶ εμφανίζονται με το κρύο και την υγρασία
- ▶ μπορεί να συνυπάρχουν με φαινόμενο Raynaud
- ▶ απαραίτητη η τακτική παρακολούθηση των ασθενών, καθώς περίπου στο 20% θα εξελιχθεί σε ΣΕΛ
- ▶ οι βλάβες, συχνά ανθεκτικές στα αντιελονοσιακά, ανταποκρίνονται σε: τοπικά/συστηματικά στεροειδή, αναστολείς διαύλων Ca, μυκοφαινόλη

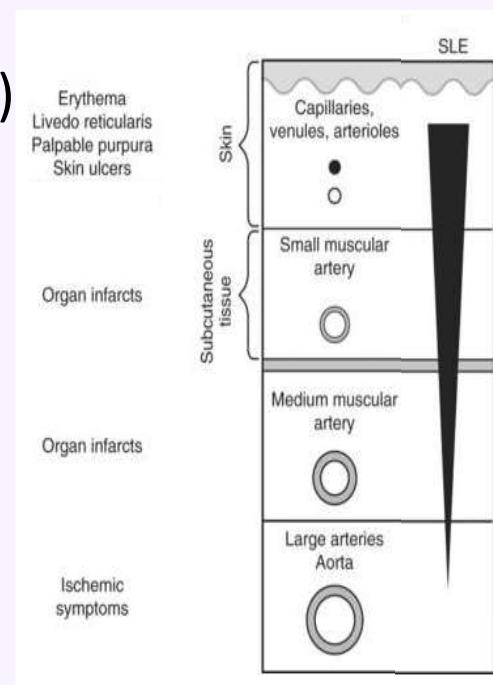

Ερυθηματώδης λύκος

ΜΗ ΕΙΔΙΚΕΣ ΒΛΑΒΕΣ: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΕΡΜΑΤΙΚΗΣ ΑΓΓΕΙΑΚΗΣ ΝΟΣΟΥ

Αγγειίτιδα

- ▶ είναι η συχνότερη από τις μη ειδικές βλάβες (20-70%)
- ▶ προσβάλλονται αρτηρίες και φλέβες ανεξαρτήτως διαμετρήματος
- ▶ η κλινική εικόνα διαφέρει και είναι ανάλογη με το μέγεθος και τη θέση των προσβεβλημένων αγγείων
- ▶ στην παθογένεια εμπλέκονται:
 - εναπόθεση ανοσοσυμπλεγμάτων
 - αντισώματα έναντι αντιγόνων των ενδοθηλιακών κυττάρων
 - ενεργοποίηση του συμπληρώματος

Ερυθηματώδης λύκος

ΜΗ ΕΙΔΙΚΕΣ ΒΛΑΒΕΣ: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΕΡΜΑΤΙΚΗΣ ΑΓΓΕΙΑΚΗΣ ΝΟΣΟΥ

Οζίδια Osler

Κηλίδες Janeway

Λευκοκυτταροκλαστική αγγειίτιδα

κνιδωτική αγγειίτιδα

Ερυθηματώδης λύκος

ΜΗ ΕΙΔΙΚΕΣ ΒΛΑΒΕΣ: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΕΡΜΑΤΙΚΗΣ ΑΓΓΕΙΑΚΗΣ ΝΟΣΟΥ

Φαινόμενο Raynaud's

- ▶ αγγειοσπαστικό φαινόμενο με αρχική λεύκανση, ακολουθείται από κυάνωση και εν συνεχεία με ερύθημα στα δάχτυλα συνοδό άλγος, αιμωδίες
- ▶ είναι αποτέλεσμα ισχαιμίας εξαιτίας υπερπλασίας του έσω χιτώνα των αρτηριολίων
- ▶ εμφανίζεται στο 25-60% των ασθενών και μπορεί να προηγείται του ΣΕΛ κατά έτη
- ▶ σε σοβαρές περιπτώσεις μπορεί να οδηγήσει σε ατροφία ή έλκη στα δάχτυλα και στο περιονύχιο
- ▶ δε σχετίζεται με τη δραστηριότητα του ΣΕΛ

Ερυθρηματώδης λύκος

ΜΗ ΕΙΔΙΚΕΣ ΒΛΑΒΕΣ: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΕΡΜΑΤΙΚΗΣ ΑΓΓΕΙΑΚΗΣ ΝΟΣΟΥ

Ερυθρομελαλγία (δευτεροπαθής)

- ▶ σπάνια νευροαγγειακή διαταραχή (συχνότερη σε ιδιοπαθή πολυκυτταραιμία και ιδιοπαθή θρομβοκυττάρωση και σπανιότερα σε ΕΛ)
- ▶ πυροδοτείται/επιδεινώνεται με την έκθεση σε θερμότητα, ενώ βελτιώνεται στο ψύχος (αντίθετα με το φαινόμενο Raynaud's)
- ▶ σχετίζεται με απόφραξη του μικροαγγειακού δικτύου και αρτηριοφλεβική διαφυγή
- ▶ εμφανίζεται με έντονο ερύθημα, οίδημα, θερμότητα, καυσαλγία των ποδιών, και λιγότερο συχνά, των χεριών

Ερυθηματώδης λύκος

ΜΗ ΕΙΔΙΚΕΣ ΒΛΑΒΕΣ: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΘΡΟΜΒΩΤΙΚΗΣ ΑΓΓΕΙΟΠΑΘΕΙΑΣ

Δικτυωτό ερύθημα άκρων

- ▶ επώδυνο, δικτυωτό ερύθημα στις άκρες των δακτύλων ποδών ή, σε ορισμένες περιπτώσεις, πορφυρικό εξάνθημα
- ▶ οφείλονται σε έμφρακτα μικρών αγγείων χωρίς σημαντική φλεγμονή

Υπονύχιες σχισμοειδείς αιμορραγίες

- ▶ διαμήκεις, υπονύχιες γραμμικές αλλοιώσεις
- ▶ αποτέλεσμα θρόμβωσης αγγείων της κοίτης του όνυχα
- ▶ αιφνίδια εμφάνιση σε πολλά δάχτυλα αποτελεί ένδειξη θρόμβωσης σε άλλα όργανα

Ερυθηματώδης λύκος

ΜΗ ΕΙΔΙΚΕΣ ΒΛΑΒΕΣ: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΘΡΟΜΒΩΤΙΚΗΣ ΑΓΓΕΙΟΠΑΘΕΙΑΣ

(σχετιζόμενες με αντιφωσφολιπιδικά αντισώματα)

Λευκή ατροφία (*atrophie blanche*)

- ▶ χαρακτηρίζεται από λείες, επώδυνες, μικρές λευκές, αστεροειδείς ουλές με εντόπιση στα κάτω άκρα (κνήμες, άκροι πόδες) ως αποτέλεσμα απόφραξης μικρών αγγείων

Βλάβες τύπου νόσου Degos

- ▶ μικρές ωοειδείς, λευκές, ατροφικές βλατίδες με περιφερικό ερύθημα και τηλαγγειεκτασίες
- ▶ εξελίσσονται σε βλάβες με κεντρική ατροφία και ουλές με λευκή-πορσελανοειδή χροιά
- εντόπιση: στον κορμό και στα άνω άκρα

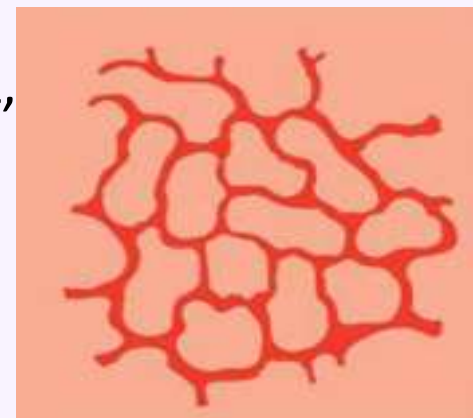
Ερυθηματώδης λύκος

ΜΗ ΕΙΔΙΚΕΣ ΒΛΑΒΕΣ: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΘΡΟΜΒΩΤΙΚΗΣ ΑΓΓΕΙΟΠΑΘΕΙΑΣ

(σχετιζόμενες με αντιφωσφολιπιδικά αντισώματα)

Δικτυωτή πελίδνωση (*livedo reticularis*)

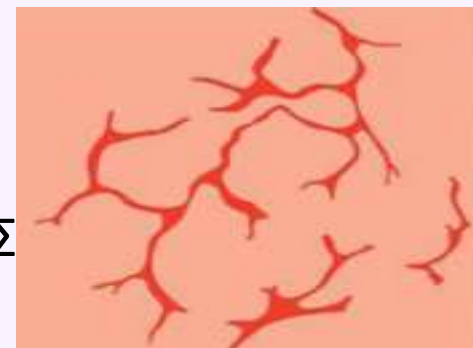
- ▶ ερυθροκύανη, δικτυωτή στίξη του δέρματος στα άκρα, λιγότερο συχνά στον κορμό και γλουτούς
- ▶ οφείλεται σε σπασμό των ανιόντων αρτηριολίων και χαμηλή αιματική ροή υποοξυγονωμένου αίματος

livedo reticularis

Ρακεμική πελίδνωση (*livedo racemosa*)

- ▶ χαρακτηρίζεται από την εμφάνιση επίμονων, ακανόνιστων "σπασμένων" κύκλων
- ▶ είναι παθολογική και έχει ισχυρή συσχέτιση με το ΑΦΣ
- ▶ όταν συνυπάρχει με ΕΛ και ΑΦΣ αποτελεί πρόσθετο παράγοντα θρομβωτικού κινδύνου (κυρίως του ΚΝΣ)

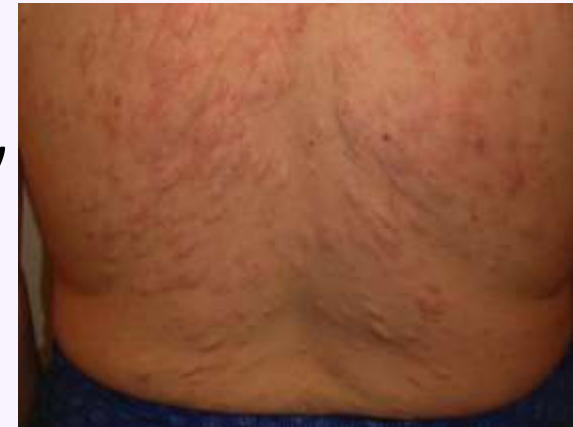
livedo racemosa

Ερυθηματώδης λύκος

ΜΗ ΕΙΔΙΚΕΣ ΒΛΑΒΕΣ: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΘΡΟΜΒΩΤΙΚΗΣ ΑΓΓΕΙΟΠΑΘΕΙΑΣ
(σχετιζόμενες με αντιφωσφολιπιδικά αντισώματα)

Ανετόδερμα

- ▶ παρουσία εντοπισμένων περιοχών δερματικής χαλάρωσης από εστιακή απώλεια ελαστικών ινών ως αποτέλεσμα μικρών θρομβώσεων-ισχαιμίας
- ▶ θεωρείται σημαντικό, ενδεικτικό σημείο αυτοάνοσης διαταραχής (συνδέεται στενά με αντιφωσφολιπιδικό σύνδρομο)

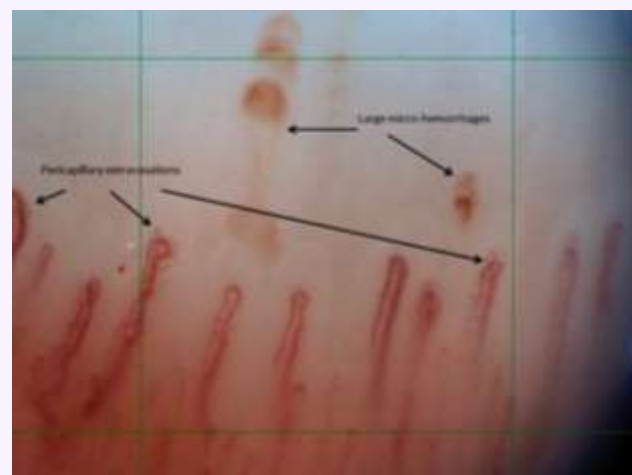
Primary anetoderma associated with antiphospholipid antibodies.
Rook's Textbook of Dermatology, 9thed. 2016

Ερυθηματώδης λύκος

ΜΗ ΕΙΔΙΚΕΣ ΒΛΑΒΕΣ: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΘΡΟΜΒΩΤΙΚΗΣ ΑΓΓΕΙΟΠΑΘΕΙΑΣ

Περιονύχιες τηλαγγειεκτασίες

- ▶ ερύθημα, διατεταμένα επιμήκη, ελικοειδή τριχοειδή στην εγγύς ονυχαία πτυχή
- ▶ παρουσιάζονται στο 76% των ασθενών με ΣΕΛ και εκδηλώσεις ΔΕΛ (όχι αποκλειστικά με ΔΕΛ)
- ▶ σε ΔΕΛ είναι προγνωστικό σημείο εμφάνισης ΣΕΛ
- ▶ σχετίζονται σημαντικά με φαινόμενο Raynaud's
- ▶ αναγνωρίζονται κατά την τριχοειδοσκόπηση
- ▶ οι μεταβολές τους (διεύρυνση, μικροαιμορραγία) συνδέονται με τη δραστηριότητα της νόσου

Ερυθηματώδης λύκος

ΜΗ ΕΙΔΙΚΕΣ ΒΛΑΒΕΣ

Πομφολυγώδης ΕΛ

- ▶ σπάνια μορφή ΕΛ, ανήκει στις ουδετεροφιλικές, μη ειδικές δερματικές βλάβες του ΣΕΛ
- ▶ εκδηλώνεται με τεταμένες υποεπιδερμικές πομφόλυγες σε περιοχές ηλιοεκτεθειμένες ή μη (πρόσωπο, ανώτερο τμήμα κορμού, άνω άκρα)
- ▶ συνδέεται με νεφρίτιδα του λύκου
- ▶ αντισώματα έναντι του κολλαγόνου VII
- ▶ ΔΔ επίκτητη πομφολυγώδης επιδερμόλυση
- ▶ ανταποκρίνεται επαρκώς σε χορήγηση δαψόνης
- ▶ οι βλάβες επουλώνονται χωρίς δημιουργία ουλής

Ερυθηματώδης λύκος

ΜΗ ΕΙΔΙΚΕΣ ΒΛΑΒΕΣ - ΜΗ ΟΥΛΩΤΙΚΗ ΑΛΩΠΕΚΙΑ

1 τρίχες του λύκου (*lupus hair, woolly hair*)

- ▶ 5%-30% των ασθενών με ΣΕΛ, συνήθως γυναίκες
- ▶ ξηρές, λεπτές και εύθραυστες ή σπασμένες τρίχες σε μετωπιαία και πλάγιες περιοχές του τριχωτού
- ▶ υποδηλώνουν χρόνια σοβαρό ΣΕΛ ή έξαρσή του
- ▶ μπορεί να βελτιώνονται με την ύφεση της νόσου ή, σε άλλες περιπτώσεις, τείνουν να παραμένουν

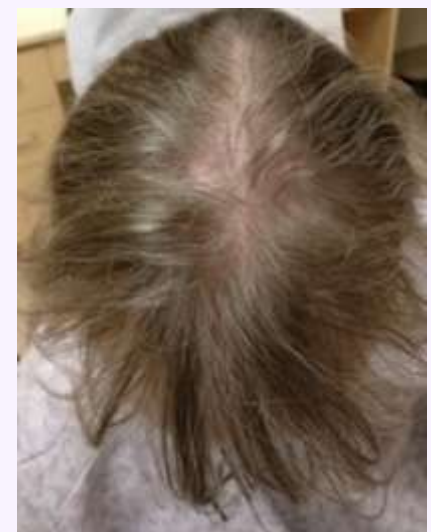

Ερυθηματώδης λύκος

ΜΗ ΕΙΔΙΚΕΣ ΒΛΑΒΕΣ - ΜΗ ΟΥΛΩΤΙΚΗ ΑΛΩΠΕΚΙΑ

2 τελογενής τριχόρροια (*telogen effluvium*)

- ▶ αντιδραστική, διάχυτη απόπτωση ή/και λέπτυνση των τριχών, συχνότερα των κροταφικών περιοχών
- ▶ αποτέλεσμα έντονης καταβολικής δραστηριότητας και δράσης προφλεγμονωδών κυτταροκινών στον τριχικό θύλακο
- ▶ παρουσιάζεται 3-6 μήνες μετά από έξαρση ΣΕΛ (αναιμία, υψηλός πυρετός, σωματικό ή ψυχικό στρες), ή σχετίζεται με τη θεραπεία (HCQ, AZA, CyA, μετά από απότομη διακοπή CS)

Ερυθηματώδης λύκος

ΜΗ ΕΙΔΙΚΕΣ ΒΛΑΒΕΣ - ΜΗ ΟΥΛΩΤΙΚΗ ΑΛΩΠΕΚΙΑ

3 γυροειδής αλωπεκία

- ▶ παρατηρείται στο 10% ασθενών με ΣΕΛ
(αντικατοπτρίζει την παρόμοια αυτοάνοση φύση των δύο νόσων)
- ▶ κυκλοτερείς, αποψιλωτικές πλάκες χωρίς ερύθημα ή απολέπιση
- ▶ η δοκιμασία έλξης τριχών στα όρια των βλαβών αποκαλύπτει δυστροφικές αναγενείς τρίχες
- ▶ ειδικά ευρήματα στη δερματοσκόπηση (μαύρα και κίτρινα στίγματα, σπασμένες τρίχες, τρίχες "δίκην θαυμαστικού")
- ▶ βιοψία: η εναπόθεση βλεννίνης (που δεν αποτελεί εύρημα στη ΓΑ) υποδεικνύει υποκείμενο ΣΕΛ

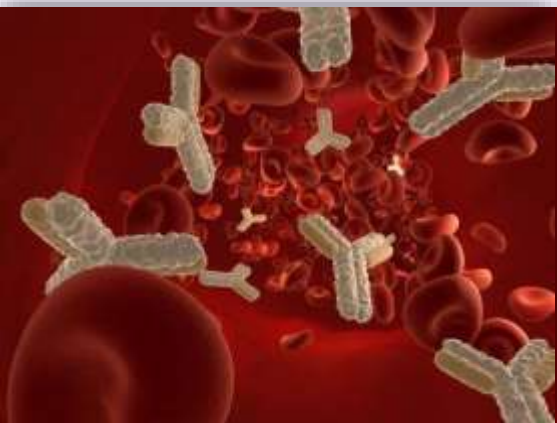
Ερυθηματώδης λύκος

ΜΗ ΕΙΔΙΚΕΣ ΒΛΑΒΕΣ

Φωτοευαισθησία

- ▶ συχνή εκδήλωση στον ΣΕΛ (>69% των ασθενών)
- ▶ εμφανίζεται με ερύθημα, αίσθημα καύσου, κνησμό
- ▶ εκτός από την εμφάνιση ειδικών δερματικών βλαβών, σχετίζεται με εξάρσεις ΣΕΛ (αδυναμία, πυρετός, αρθραλγίες)
- ▶ η κλινική επιβάρυνση (στο δέρμα και συστηματικά) παρουσιάζεται αρκετές ημέρες/εβδομάδες μετά την έκθεση σε φυσικές/τεχνητές πηγές UV (UVA, UVB)
- * αντικειμενική διαγνωστική μέθοδος φωτοευαισθησίας: δοκιμασία φωτοπρόκλησης σε μη φωτοεκτεθειμένο δέρμα

ΑΝΤΙΦΩΣΦΟΛΙΠΙΔΙΚΟ ΣΥΝΔΡΟΜΟ

Αντιφωσφολιπιδικό σύνδρομο

Δικτυωτή πελίδνωση (*livedo reticularis*)

- ▶ η πιο συχνή εκδήλωση στο δέρμα (20-25%)
- ▶ ερυθροκύανη δικτυωτή στίξη του δέρματος στα άνω και κάτω άκρα

livedo reticularis

Ρακεμική πελίδνωση (*livedo racemosa*)

- ▶ σχετίζεται ισχυρά με το ΑΦΣ
- ▶ παθολογική, μόνιμη ατελής μορφή πελίδνωσης με εμφάνιση ακανόνιστων, "σπασμένων" κύκλων με εξωτερικές προεκτάσεις
- ▶ αποτελεί πρόσθετο παράγοντα θρομβωτικού κινδύνου

Livedo Reticularis Racemosa

Αντιφωσφολιπιδικό σύνδρομο

Δερματικά έλκη

- ▶ 2^η σε συχνότητα δερματική εκδήλωση σε ασθενείς με ΑΦΣ (20% έως 30% των ασθενών)

ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ

- ▶ συνήθως μικρού μεγέθους, επώδυνα έλκη (0,5-3cm)
- ▶ ωοειδές ή ακανόνιστο περίγραμμα
- ▶ περιβάλλονται από ερυθρο-ιώδη άλω (περιγράφονται και ευμεγέθη έλκη που μοιάζουν με γαγγραινώδες πυόδερμα)
- ▶ μετά την επούλωση παραμένει λευκή ουλή με υπερχρωματική άλω

ΕΝΤΟΠΙΣΗ: αστράγαλοι, κνήμες, άκροι πόδες

Αντιφωσφολιπιδικό σύνδρομο

Ισχαιμία - Δερματικές νεκρώσεις

- ▶ εντοπισμένη ή εκτεταμένη επιφανειακή δερματική νέκρωση (2,1-3,5 % των ασθενών με ΑΦΣ)
- ▶ αιφνίδια εμφάνιση επώδυνων πορφυρικών βλαβών - εξελίσσονται σε
- ▶ νεκρωτικές πλάκες με πορφυρικό περίγραμμα και φυσαλιδώδεις αλλοιώσεις

ΕΝΤΟΠΙΣΗ: κεφαλή (παρειές, μύτη, αυτιά),
άκρα, γλουτοί

Αντιφωσφολιπιδικό σύνδρομο

Γάγγραινα

- ▷ χαρακτηριστική εκδήλωση σε ασθενείς με ΑΦΣ (3,3% έως 7,5%) αποτέλεσμα απόφραξης ή σοβαρής στένωσης μεσαίου και μεγάλου μεγέθους αγγείων

ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ

- ▷ επώδυνες πορφυρικές βλάβες, κυάνωση (συμπτωματολογία ισχαιμίας)
- ▷ θρομβωτικό συμβάν που οδηγεί σε ακρωτηριασμό

ΕΝΤΟΠΙΣΗ: δάκτυλα άκρων χειρών και ποδών

Αντιφωσφολιπιδικό σύνδρομο

υπονύχιες σχισμοειδείς αιμορραγίες

ανετόδεσμα

λευκή ατροφία (*atrophie blanche*)

βλάβες τύπου νόσου Degos

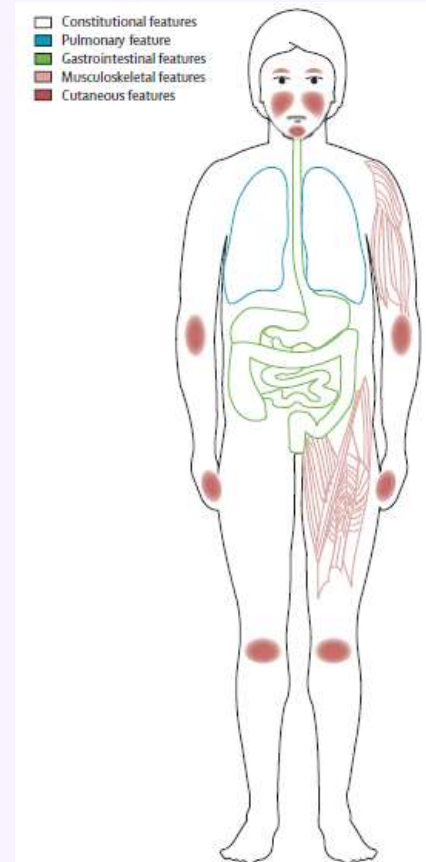

ΔΕΡΜΑΤΟΜΥΟΣΙΤΙΔΑ

Δερματομυοσίτιδα

ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

- χαρακτηρίζεται από ευρύ φάσμα κλινικών εκδηλώσεων
- στο ένα άκρο του φάσματος κυριαρχεί η μυοπάθεια, στο άλλο άκρο η δερματική νόσος με ελάχιστη ή απουσία μυϊκής προσβολής (αμυοπαθητική ΔΜ)
- οι δερματικές εκδηλώσεις μπορεί να προηγούνται της μυοπάθειας ή να ακολουθούν την μυϊκή προσβολή
- σε αυτές περιλαμβάνονται τυπικές αλλά και ποικιλία άτυπων δερματικών βλαβών

Δερματομυοσίτιδα

Εξάνθημα τύπου «ηλιοτροπίου»

- εμφανίζεται στα βλέφαρα και περικογχικά με ήπιο ερύθημα έως ερυθρο-ιώδη χροιά
- συχνά συνυπάρχει περικογχικό οίδημα, ή τηλαγγειεκτασίες των βλεφάρων και εξάνθημα παρειών

ιώδες ερύθημα στα άνω και κάτω βλέφαρα
«εξάνθημα εν είδει ηλιοτροπίου»

Εξάνθημα παρειών - προσώπου

- εκτεταμένο ερύθημα στο μέσο ή όλο το πρόσωπο που υποδύεται εξάνθημα τύπου «πεταλούδας»
- ▷ διαφοροποιείται από τον ΕΛ καθώς το ερύθημα είναι λιγότερο οριοθετημένο ενώ προσβάλλονται και οι ρινοχειλικές πτυχές (σημείο που απουσιάζει στον ΕΛ)

ερύθημα - τηλαγγειεκτασίες προσώπου

Δερματομυοσίτιδα

Βλατίδες Gottron

- παθογνωμονικό σημείο της ΔΜ
- ερυθρηματώδεις ή ιώδεις βλατίδες ή πλάκες που εντοπίζονται στις εκτατικές επιφάνειες των μετακαρποφαλαγγικών, των εγγύς και άπω μεσοφαλαγγικών αρθρώσεων, στους αγκώνες και τα γόνατα

Αλλοιώσεις τριχοειδών κοίτης ονύχων

- ειδική (όχι αποκλειστική) εκδήλωση της ΔΜ
- ερύθημα, υπετροφία περιονύχιων πτυχών
- παρουσία διακλαδιζόμενων, διατεταμένων τριχοειδών στην εγγύς ονυχαία πτυχή και το περιονύχιο

Δερματομυοσίτιδα

Ποικιλοδερμία

- φωτοευαίσθητο κηλιδώδες, ερυθματώδες ή ιώδες εξάνθημα στο ανώτερο μέρος του θώρακα (**σημείο V**), του αυχένα, τους ώμους (**σημείο εσάρπας**)
- εξελίσσεται σε υπερ- ή υπο-μελάγχρωση και τηλαγγειεκτασίες

Ασβεστώσεις

- σκληρές βλατίδες ή οζίδια σε σημεία τριβής - τραυματισμού (αγκώνες, γόνατα, δάκτυλα)
- μπορεί να συνυπάρχουν ελκώσεις
- * τοπική εναπόθεση αλάτων υδροξυαπατίτη ως αντίδραση στη μυϊκή βλάβη και την ίνωση

Δερματομυοσίτιδα

Αγγειοπαθητικά έλκη

- δερματικά έλκη με έντονα σκούρο ερύθημα περιφερικά
- εντοπίζονται στα δάχτυλα, στις ραχιαίες επιφάνειες των χεριών, στους αγκώνες και τα γόνατα
- αποτέλεσμα αγγειϊτιδας ή υποκείμενων ασβεστώσεων
- συνδέονται με σοβαρή και μακροχρόνια νόσο

«Χέρια μηχανικού»

- σκλήρυνση του δέρματος των πλάγιων επιφανειών των δακτύλων, των παλαμών και των πελμάτων με υπερκεράτωση, ρωγμές και «ρυπαρές» γραμμώσεις
- * σχετίζονται παρουσία αντισωμάτων έναντι συνθετασών και διάμεση πνευμονική νόσο

ΣΥΝΔΡΟΜΟ SJÖGREN'S

Σύνδρομο Sjögren's

ΔΕΡΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

► παρουσιάζει περίπου το 50% των ασθενών

Ξηροδερμία

- τραχύ δέρμα με απολέπιση, απώλεια ελαστικότητας
- συμπτώματα: κνησμός, αίσθημα καύσου ή νυγμών

Γωνιακή χειλίτιδα

ΟΞΕΙΑ: ερύθημα, διαβρώσεις, αίσθημα νυγμών

ΧΡΟΝΙΑ: ερύθημα, απολέπιση

- σχετίζεται με την ξηροστομία και με καντιντίαση

Δερματίτιδα βλεφάρων

- ήπιο ερύθημα, λειχνοποίηση, υπερμελάγχρωση
- αποτέλεσμα τριβής εξαιτίας της ξηροφθαλμίας

Σύνδρομο Sjögren's

Δακτυλιοειδές ερύθημα

- ▶ σπάνιο στη λευκή φυλή, συχνότερο σε ασιάτες
- πολυκυκλικό ερύθημα (παρόμοιο με του ΥΔΕΛ) με κεντρική κάθαρση χωρίς δυσχρωμία ή ατροφία

Αγγειιδικές βλάβες

- Ψηλαφητή πορφύρα: η συχνότερη εκδήλωση (84%)
- ασυμπτωματικές ερυθροιώδεις βλατίδες με συμμετρική κατανομή στα κάτω άκρα
- ▶ κυρίως ασθενείς με υπεργαμμασφαιριναιμία ή κρουοσφαιριναιμία

Φαινόμενο Raynaud

Λεύκη

Αλωπεκία

Ρευματοειδής αρθρίτιδα

Ρευματοειδής αρθρίτιδα

ΔΕΡΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΡΕΥΜΑΤΟΕΙΔΟΥΣ ΑΡΘΡΙΤΙΔΑΣ

Πασσαλοειδή κοκκιώματα

- ρευματικά οζίδια
- διάμεση ουδετεροφιλική κοκκιωματώδης δερματίτιδα
- πασσαλοειδής ουδετεροφιλική κοκκιωματώδης δερματίτιδα

Αγγειοπάθειες

- αγγειίτιδα μικρών-μεσαίων και μεγάλων αγγείων
- βλάβες Bywater's

Ουδετεροφιλικές δερματοπάθειες

- δερματική ουδετεροφιλική δερματοπάθεια
- γαγγραινώδες πυόδερμα

Φαρμακευτικές δερματικές αντιδράσεις από την θεραπεία στη RA

- ψωριασιόμορφη δερματίτιδα
- εκζεματοειδές εξάνθημα
- αγγειίτιδα
- λειχηνοειδή εξανθήματα
- κοκκιωματώδεις αντιδράσεις

Ρευματοειδής αρθρίτιδα

Ρευματικά οζίδια

- ▶ η πιο συχνή εξωαρθρική εκδήλωση (35-40%)
- μπορεί να εμφανίζονται πριν από την ΡΑ
- σχετίζονται με σοβαρή μακροχρόνια νόσο
- αποτελούν ένδειξη άλλων εξωαρθρικών εκδηλώσεων
- 90% των ασθενών έχει θετικό RF

ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ

- στερεά θολωτά υποδόρια οζίδια στο χρώμα του δέρματος σε σημεία πίεσης (οστικές προεξοχές, εκτατικές επιφάνειες των άκρων, αρθρώσεις δακτύλων, Αχίλλειο τένοντα)
- ▶ μπορεί να υποχωρούν μετά επιτυχή θεραπεία με DMARDs
- * περιστασιακά αναφέρεται επιδείνωση κατά τη θεραπεία με MTX παρά τη μείωση δραστηριότητας της νόσου

Ρευματοειδής αρθρίτιδα

Διάμεση ουδετεροφιλική κοκκιωματώδης δερματίτιδα

- ▶ σχετίζεται ισχυρά με RA και λιγότερο με ΕΛ

ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ

- ▶ επιμήκεις υποδόριες ταινιοειδείς αλλοιώσεις (πλάτους 3-5 mm, μήκους 10 cm ή περισσότερο) στερεά προσκολλημένες στο δέρμα
- ▶ συνήθης εντόπιση στις μασχάλες, πλευρικές επιφάνειες του κορμού (μπορεί να εκτείνονται έως την λαγόνια ακρολοφία)

Ρευματοειδής αρθρίτιδα

Πασαλοειδής ουδετεροφιλική κοκκιωματώδης δερματίτιδα

- ▶ θεωρείται παραλλαγή της διάμεσης ουδετεροφιλικής κοκκιωματώδους δερματίτιδας

ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ

- ▶ υποδόριες ταινιοειδείς αλλοιώσεις με ερυθρηματώδεις βλατίδες, οζίδια ή πλάκες με κεντρική έλκωση και εφελκίδες
- ▶ οι βλάβες εντοπίζονται στα κάτω άκρα

- * διαφοροποιείται ιστολογικά από την ΔΙΑΜΕΣΗ ΟΥΔΕΤΕΡΟΦΙΛΙΚΗ ΚΟΚΚΙΩΜΑΤΩΔΗ ΔΕΡΜΑΤΙΤΙΔΑ καθώς στην ΠΑΣΑΛΟΕΙΔΗ η ουδετεροφιλική διήθηση είναι εντονότερη και συνυπάρχει εικόνα λευκοκυτταροκλαστικής αγγειίτιδας

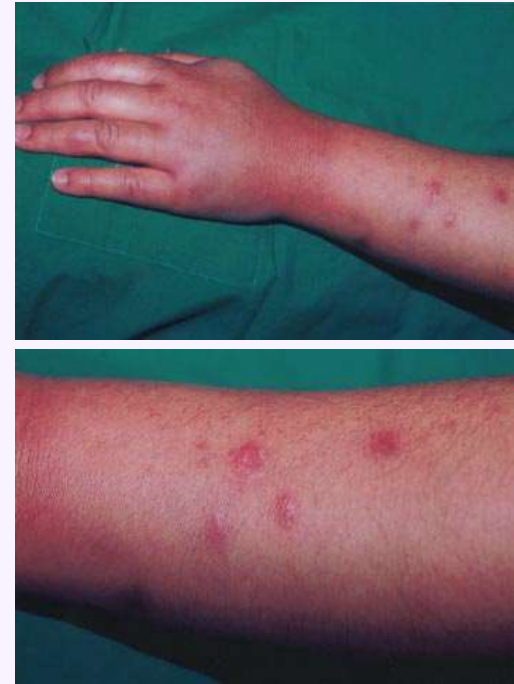
Ρευματοειδής αρθρίτιδα

Δερματική ουδετεροφιλική δερματίτιδα

- ▶ παρατηρείται σε μακροχρόνια σοβαρή ΡΑ

ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ

- εμφάνιση συμμετρικών βλατίδων, πλακών ή οζιδίων ερυθρού-ιώδους χρώματος στις αρθρώσεις και στις εκτατικές επιφάνειες αντιβραχίων και άκρων χειρών
- υποχωρούν αυτόματα ή με τη βελτίωση της ΡΑ

Ρευματοειδής αρθρίτιδα

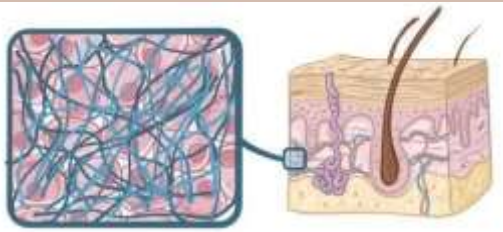
Βλάβες Bywater's

- ▶ χαρακτηριστική δερματική εκδήλωση σε RA (> 41% των ασθενών) αγγειιτιδικής αιτιολογίας

ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ

- ▶ επώδυνες, κνησμώδεις πορφυρικές βλάβες στις πτυχές των ονύχων και στις άκρες των δακτύλων
- ▶ αιτιολογία: μικρά έμφρακτα αποτέλεσμα ήπιας νεκρωτικής αγγειίτιδας

CUTANEOUS SCLERODERMA

Σκληροδερμία (εντοπισμένη) *morphosa*

Εντοπισμένη σκληροδερμία (*morphoea*)

ΚΑΤΑ ΠΛΑΚΑΣ MORPHOEΑ

- κατά πλάκας (περιγεγραμμένη)
- σταγονοειδής
- ατροφία των Pasini και Pierini
- οζώδης/χηλοειδής

ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΗ MORPHOEΑ

- γενικευμένη κατά πλάκας morphoea

ΓΡΑΜΜΟΕΙΔΗΣ MORPHOEΑ

- γραμμοειδής morphoea των άκρων
- γραμμοειδής morphoea της κεφαλής
- προοδευτική ημιατροφία του προσώπου

ΕΝ ΤΩ ΒΑΘΕΙ MORPHOEΑ

- πανσκληρωτική morphoea
- ηωσινοφιλική περιτονίτις

ΠΟΜΦΟΛΥΓΩΔΗΣ MORPHOEΑ

Εντοπισμένη σκληροδερμία (*morphoea*)

κατά πλάκας (περιγεγραμμένη) - *morphoea en plaque*

▷ η συχνότερη μορφή

ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ

- ▶ πλάκες διαμέτρου >1cm, αρχικά ωοειδείς, ερυθρηματώδεις με σαφή όρια
- ▶ προοδευτικά σκληραίνουν, εμφανίζουν υποκίτρινη χροιά ή σαν ελεφαντοστό με ερυθρο-ιώδη δακτύλιο περιφερικά (σημείο ενεργού φλεγμονής)
- ▶ στη συνέχεια γίνονται στίλβουσες - κηρώδεις, ατροφικές, υπό ή υπερμελαγχρωματικές - απώλεια εξαρτημάτων (τριχών - αδένων)

Εντοπισμένη σκληροδερμία (*morphoea*)

σταγονοειδής
(*guttate morphoea*)

- πολλαπλές μικρές (<1cm) βλάβες όμοιες με της κατά πλάκας *morphoea*

ατροφοδερμία
Pasini και Pierini

- σπάνια μορφή
- εμφανίζεται στην παιδική ηλικία, εφηβεία

οζώδης/χηλοειδής

- σπάνιος τύπος *morphoea*
- οζίδια με μορφή χηλοειδών σε ασθενείς με κατά πλάκας *morphoea*

Εντοπισμένη σκληροδερμία (*morphoea*)

γενικευμένη κατά πλάκας *morphoea*

- εκτεταμένη, σοβαρότερη μορφή σκληροδερμίας

ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ

- περισσότερες από 4 πλάκες, μεγέθους > 3cm
- μπορεί να συρρέουν και συνήθως παρουσιάζονται σε διάφορα στάδια εξέλιξης

ΕΝΤΟΠΙΣΗ:

- σε 3 ή περισσότερες ανατομικές περιοχές (κορμός, μηροί, οσφυϊκή περιοχή)

Εντοπισμένη σκληροδερμία (*morphoea*)

Γραμμοειδής *morphoea*

- ▶ συχνότερη σε παιδιά (42-67%) – [ενήλικες (15-20%)]
- ▶ παραλλαγές:
 - ▶ γραμμοειδής *morphoea* άκρων/κορμού (54-65%)
 - ▶ γραμμοειδής *morphoea* κεφαλής (23-35%):
 - *morphoea* δίκην κτυπήματος σπάθης "en coup de sabre"
 - προοδευτική ημιπροσωπική ατροφία (S. Parry-Romberg)

ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ

- ▶ γραμμοειδής/ταινιοειδής δερματική σκλήρυνση προοδευτικά εξελισσόμενη με ποικίλο ερύθημα, ατροφία, μελάγχρωση ή υποχρωμία
- ▶ λειτουργικές διαταραχές αρθρώσεων, μυοπάθεια, μυϊκή αδυναμία, ατροφία, ασυμμετρία άκρων
- ▶ ουλωτική αλωπεκία, προσβολή Κ.Ν.Σ.

Εντοπισμένη σκληροδερμία (*morphoea*)

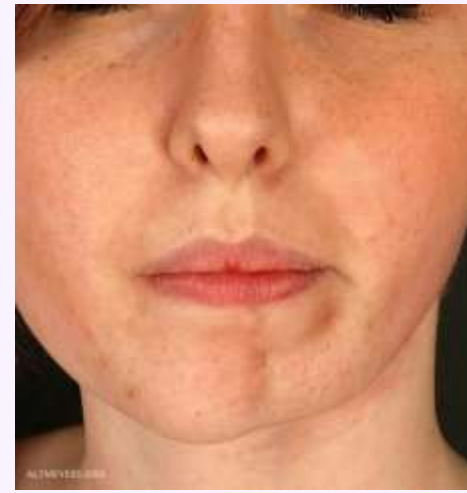
Γραμμοειδής *morphoea*

γραμμοειδής *morphoea* άκρων

morphoea "en coup de sabre"

Parry - Romberg syndrome

Εντοπισμένη σκληροδερμία (*morphoea*)

Πανσκληρωτική *morphoea*

- ▷ σπάνια μορφή - εμφάνιση κατά την παιδική ηλικία

ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ

- ▶ ταχεία, με συνεχή εξέλιξη, εκτεταμένη εν τω βάθει δερματική ίνωση με επέκταση σε μύες, περιτονίες, οστά
- ▶ προσβολή κορμού, άκρων, προσώπου, κεφαλής
- ▷ επιπλοκές: δυσμορφία αρθρώσεων, δερματικά έλκη, νεοπλάσματα εκ πλακώδους επιθηλίου

Ηωσινοφιλική περιτονίτιδα (σύνδρομο Shulman)

- ▶ σπάνια μορφή σκληροδερμίας των άκρων

ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ

- ▶ σκλήρυνση εν τω βάθει ιστών (ινώδη διαφραγμάτια υποδόριου, περιτονίες, υποκείμενοι μύες)
- ▶ δεν προσβάλλονται άκρες χείρες και πόδες

Συστηματική σκληροδερμία

ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ - ΔΕΡΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

- ▷ φαινόμενο Raynaud
- ▷ έντονο οίδημα στο δέρμα των δακτύλων και των άκρων χειρών
- ▷ σκλήρυνση (ΦΑΣΗ ΣΚΛΗΡΥΝΣΗΣ) ➔ ατροφία του δέρματος (ΑΤΡΟΦΙΚΗ ΦΑΣΗ)
- ▷ διαταραχές μελάγχρωσης (εντονότερες σε θέσης πίεσης)
- ▷ σημείο «αλατιού - πιπεριού» (περιοχές με λευκοδερμία και διατήρησης του φυσιολογικού χρώματος περιθυλακικά)
- ▷ ευρυαγγειακές κηλίδες (συχνότερες στα χείλη και τις παλάμες)
- ▷ ανώμαλη αγγείωση περιονυχίου
- ▷ δυστροφία ονύχων (νύχια κυρτά, ατροφικά)
- ▷ τριχόπτωση

Συστηματική σκληροδερμία

ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ - ΔΕΡΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

- ▷ ασβεστώσεις (συχνότερες στις εκτατικές επιφάνειες των άκρων)
- ▷ έλκη δακτύλων (επώδυνα, με δυσκολία στην επούλωση - 50% των ασθενών)

- ▷ γάγγραινα απορρόφηση των τελικών φαλάγγων
- ▷ πρόσωπο: - δέρμα λείο, τεταμένο - απώλεια των ρυτίδων έκφρασης
 - μύτη οξεία και λεπτή
 - μικροστομία, μικρά χείλη, ακτινοειδείς πτυχές
 - τηλαγγειεκτασίες
- ▷ μειωμένη παραγωγή ιδρώτα και σμήγματος, έντονη ξηροδερμία
- ▷ έντονος κνησμός
- ▷ δέρμα με κηρώδη υφή

Συστηματική σκληροδερμία

φαινόμενο Raynaud

κυανή χροιά δακτύλων και παρουσία ουλών

σκληροδακτυλία και σκλήρυνση με επέκταση στις μετακαρποφαλαγγικές αρθρώσεις

σοβαρή συσπάση και κάμψη με ασβέστωση

τελαγγειεκτάσεις, μικροσταμία, οξεία - λεπτή μύτη

διαταραχές μελάγχρωσης σημείο «αλατιού - πιπεριού»

σκλήρυνση στο αντιβράχιο

Rooks Textbook of Dermatology, 2016, Chapter 56: Systemic Sclerosis

Συστηματική σκληροδερμία

ατροφικά νύχια με βοθρία,

κύρτωση των νυχιών

Scleroderma. From Pathogenesis to Comprehensive Management, J.Varga et al, 2nd ed. 2017

Nail fold capillaries in systemic sclerosis.
Abnormal capillaries on dermoscopy. DermNet NZ

εξελκώσεις και νέκρωση δακτύλων
Rooks Textbook of Dermatology, 2016,
Chapter 56: Systemic Sclerosis

Common skin rashes

of autoimmune rheumatic diseases

Lupus

RA

Myositis

Sjögren's
syndrome

Scleroderma

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας